

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Чепурки Олега Юрійовича з теми «Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін», представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи

У сучасних умовах боротьби з російським агресором надзвичайно важливою є підготовка майбутніх бакалаврів фізичної терапії, які зможуть надавати допомогу і військовим, і цивільним. Все більше випускників закладів загальної середньої освіти обирає професію, пов'язану з відновленням здоров'я під час і після війни – лікаря, психолога, фізичного терапевта, психотерапевта та ін. Це підтверджує зростання попиту абітурієнтів на спеціальність 227 Терапія та реабілітація упродовж останніх років. З огляду на зазначене професійна підготовка майбутніх фізичних терапевтів у закладах вищої освіти потребує ґрунтовного вивчення, перегляду та вдосконалення.

З-поміж низки компетентностей, якими мають володіти бакалаври фізичної терапії, передбачено здоров'язбережувальну компетентність. Формування здоров'язбережувальної компетентності має проходити наскрізною змістовою лінією під час вивчення фахових дисциплін здобувачами вищої освіти за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.

Представлена дисертація спрямована на реалізацію проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін, актуальність якої на сьогодні не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Роботу виконано в межах наукової теми кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії «Освітні та наукові інновації в галузі біології та проблем збереження здоров'я людини» (державний реєстраційний номер 0122U000563). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради

Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 26 листопада 2020 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 20 квітня 2021 р).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Наукова цінність дисертації зумовлена тим, що вперше спроектовано критеріально-показникову систему оцінювання результативності формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, яка охоплює аксіологічний (цінність здоров'я; умотивованість; усвідомленість; професійні інтереси), когнітивний (термінологічний; знаннєвий; діяльнісний; творчий), технологічний (діагностичний; клінічний; позаклінічний; комунікаційний) і особистісний (емпатія; толерантність; рефлексія; стратегія) критерії і показники.

Варто відзначити розроблену дисертантом модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін, яка відображає взаємозв'язок мети дослідження (формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін) із соціальними, теоретичними, організаційними і методичними засадами її досягнення.

Крім того, уточнено сутність здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії, яку потрактовано як систему «професійних знань, вмінь та навичок професійної діяльності в галузі фізіотерапії, а також особистісних і професійних характеристик, що уможливають ефективне виконання фахівцем-фізіотерапевтом своїх професійних обов'язків, забезпечують його професійне зростання та самореалізацію» (с. 60).

Позитивним є визначення структури здоров'язбережувальної компетентності (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-змістовий, діялісно-процесуальний, рефлексивно-поведінковий компоненти).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дослідженні

У дисертації коректно визначено предмет дослідження, логічно сформульовано завдання, які реалізовувались за допомогою методів наукового пошуку, що зумовило логічну структуру роботи. У роботі застосовано адекватні завданням методи дослідження: теоретичні (аналіз наукової літератури; аналіз, синтез, систематизація та моделювання), емпіричні (анкетування, тестування, спостереження, експертне оцінювання для діагностики стану сформованості окремих компонентів здоров'язберезувальної компетентності, педагогічний експеримент з метою вивчення ефективності моделі формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін) та методи математичної статистики.

Опрацьована автором джерельна база є достатньою та відповідною предмету дослідження. Список використаних джерел налічує 245 найменувань, із них 13 іноземними мовами.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти м. Рівного – Рівненського державного гуманітарного університету (довідка впровадження № 01-12/54 від 06.09.2023), ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (довідка впровадження № 01/393 від 09.10.2023), Навчально-наукового інституту охорони здоров'я Національного університету водного господарства та природокористування (довідка впровадження № 33 від 05.10.2023), КЗВО «Рівненська медична академія» (довідка впровадження № 609 від 11.10.2023), а також в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка (довідка впровадження № 1583 від 30.08.2023) та Волинському національному університеті імені Лесі Українки (довідка впровадження № 03-24/01/2600 від 12.10.2023).

Результати роботи достатньо апробовані на десятиох міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях.

Значення отриманих автором результатів для науки і практики

На наш погляд, наукове дослідження О. Ю. Чепурки суттєво збагачує теорію і методику професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичної терапії: обґрунтовано два методологічні рівні проблеми дослідження (загальнонауковий – холістичний та гуманістичний підходи; спеціально-науковий – компетентнісний, аксіологічний та діяльнісний наукові підходи); розкрито сутність професійної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта; на підставі аналізу змісту українських та міжнародних документів про підготовку фахівців-фізіотерапевтів з'ясовано зміст основних дескрипторів, що визначають належний рівень професійної компетентності фахівців-фізіотерапевтів на бакалаврському рівні підготовки; проаналізовано основні професійні компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта (розуміння концепції знань; клінічні, міжособистісні, технічні навички; навички комплексного вирішення професійних проблем та клінічної оцінки) та їх здоров'язбережувальний зміст; обґрунтовано зміст та структуру здоров'язбережувальної компетентності бакалаврів фізичної терапії; проаналізовано види професійної діяльності фізичних терапевтів, що репрезентують напрями їхньої професійної підготовки у процесі вивчення фахових дисциплін: комунікативний, діагностичний, організаційний, реабілітаційний, лікувально-профілактичний, психологічний; створено критеріально-показникову систему оцінювання рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін; спроектовано й експериментально перевірено модель формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що укладено діагностичний інструментарій, який охоплює: анкету на виявлення рівня сформованості відповідального ставлення до здоров'я З. Крупник; методику «Ціннісні орієнтації» М. Рокича; комп'ютерне тестування знань з фахових дисциплін; моніторинг якості знань і навчальної успішності здобувачів з

фахових дисциплін; анкету Ю. Копочинської для вивчення технологічної готовності та професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії; методику дослідження впевненості на усвідомлюваному рівні; аутоаналітичний опитувальник здорової особистості; методику діагностики ставлення до інших людей з інвалідністю О. Купреєвої.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Позитивно оцінюючи практичне спрямування дослідження О. Ю. Чепурки «Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін», необхідно відзначити, що його провідні положення, висновки та узагальнення можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час розроблення робочих програм фахових навчальних дисциплін підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії, створенні підручників, навчальних та методичних посібників для здобувачів вищої освіти, розробленні курсів за вибором з тематики дослідження та ін.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дослідження О. Ю. Чепурки виконане на високому науковому рівні. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділені на дев'ять підрозділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (245 найменувань), 8 додатків (на 46 сторінках). У тексті вміщено 37 таблиць, 8 рисунків, які унаочнюють і систематизують представлений матеріал. Загальний обсяг дисертації становить 281 сторінку, з них основного тексту – 192 сторінки.

У першому розділі заслуговує на увагу ґрунтовний аналіз джерельної бази дослідження, розкриття теоретичних засад формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів.

У роботі з'ясовано сутність ключових понять: «компетентність», «професійна компетентність», «збереження здоров'я», «здоров'язбережувальна компетентність», «фахові дисципліни», «бакалаври-фізіотерапевти», зроблено огляд наукової літератури з проблеми дослідження. Визначено провідні наукові

підходи до проблеми дослідження: системний, діяльнісний, компетентнісний, холістичний, аксіологічний та гуманістичний.

Позитивним вважаємо розкриття відображення змісту та сутності здоров'язбережувальної компетентності бакалавра фізичної терапії у системі загальних та спеціальних компетентностей випускника освітньої програми «Фізична терапія» Рівненського державного гуманітарного університету.

Заслуговує на увагу спроба автора сформулювати визначення професійної компетентності майбутнього фахівця-фізіотерапевта як комплексу «професійних знань, вмінь та навичок професійної діяльності в галузі фізіотерапії, а також особистісних і професійних характеристик, що уможливають ефективне виконання фахівцем-фізіотерапевтом своїх професійних обов'язків, забезпечують його професійне зростання та самореалізацію» (с. 60).

У *другому розділі* дисертант представив власне бачення феномену «здоров'язбережувальна компетентність майбутніх фізіотерапевтів», визначив і схарактеризував компоненти здоров'язбережувальної компетентності: ціннісно-мотиваційний (внутрішні і зовнішні спонукальні мотиви щодо формування здоров'язбережувальної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін), когнітивно-змістовий (змістове наповнення фахових дисциплін), діяльнісно-процесуальний (практичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності бакалаврів фізичної терапії, форми і методи діяльності закладу вищої освіти, який реалізує освітню програму «Фізична терапія»), рефлексивно-поведінковий (результати формування рефлексивних механізмів особистісного змісту).

Необхідно акцентувати на тому, що в дисертації виокремлено критерії (аксіологічний, когнітивний, технологічний і особистісний), показники та рівні (низький, середній високий) сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Варто зазначити, що гіпотеза експериментальної роботи полягала в тому, що рівень здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії зросте за умови цілеспрямованого і системного упровадження змісту та методів формування здоров'язберезувальної компетентності у процесі викладання фахових дисциплін.

Вважаємо позитивним визначення чотирьох етапів експериментальної роботи: підготовчого, констатувального, формувального і порівняльного.

Безумовно, сильною стороною дослідження є чітко розроблений інструментарій діагностики рівня здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії за кожним із критеріїв.

У *третьому розділі* висвітлено результати експериментальної перевірки ефективності моделі формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії.

Необхідно відзначити спроектовану в роботі модель формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін, що відображає взаємозв'язок мети дослідження (формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін) із соціальними, теоретичними, організаційними і методичними засадами її досягнення. Зокрема, заслуговує на увагу виокремлення автором стратегічного, тактичного і оперативного конструктів цієї моделі.

Позитивно оцінюємо спробу дисертанта у вигляді таблиці узагальнити різноманітні форми, методи і засоби формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін (с. 165).

Проведений педагогічний експеримент підтвердив сформульовану в дослідженні гіпотезу та засвідчив зростання кількості здобувачів вищої освіти експериментальної групи з високим рівнем здоров'язберезувальної компетентності з 17,76% до 23,68%, що доводить ефективність запропонованої системи роботи.

Структура дисертації чітка і послідовна. Зміст наукової роботи відображає основні етапи дослідження, зокрема забезпечує досягнення мети роботи – теоретично обґрунтувати зміст і структуру, розробити та експериментально перевірити модель формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін.

У додатках до наукової роботи розміщено діагностичні методики визначення різних показників формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін.

Висновки логічні та виважені, відповідають завданням і узагальнюють отримані у процесі дослідження наукові результати, проте, на наш погляд, є дещо великі за обсягом.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях автора

Зміст наукових публікацій автора відображають основні положення і висновки, викладені в тексті дисертації. За темою дисертації опубліковано 11 публікацій (9 одноосібних), з яких 1 – розділ у колективній монографії, 5 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжних наукових виданнях; 4 – апробаційного характеру. На основі аналізу змісту публікацій можна стверджувати, що вони повною мірою відображають основні положення та висновки дисертації.

Відсутність (наявність) порушень доброчесності

Аналіз дисертаційного дослідження Чепурки Олега Юрійовича з теми «Формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін» дає підстави для висновку про відсутність порушень академічної доброчесності. У випадках використання ідей, положень, відомостей з інших джерел дисертант робить на них посилання, зазначаючи автора та його праці, що відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукові здобутки Чепурки Олега Юрійовича, відзначаючи незаперечну теоретичну новизну, ґрунтовність та практичне значення пропонованої дисертації, вважаємо за необхідне висловити деякі міркування та побажання до змісту роботи і звернути увагу на дискусійні положення, що потребують уточнення і пояснення.

1. Безумовно, заслуговує схвалення проведений у дисертації аналіз освітніх програм з підготовки майбутніх фізичних терапевтів у закладах вищої освіти України, а також опрацювання низки міжнародних та вітчизняних документів, наукових праць іноземними мовами. Проте робота ще більше б збагатилася, якби дисертант проаналізував зміст аналогічних освітніх програм у закладах вищої освіти інших країн (наприклад, сусідньої Польщі).

2. У дисертації автор виокремив чотири критерії сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії: аксіологічний, когнітивний, технологічний і особистісний критерії. Хотілося б детальніше дізнатися, чим відрізняється когнітивний критерій від технологічного і чому показником саме когнітивного, а не технологічного критерію є діяльнісний.

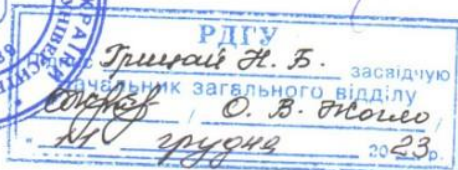
3. Методологічними засадами організації професійної підготовки в моделі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін визначено холістичний, системний, компетентнісний, діяльнісний та середовищний підходи (с. 157). Проте в представленій дисертації останній підхід розкрито недостатньо, тому варто було б детальніше описати його сутність та особливості в тексті роботи.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження.

Висновок про відповідність дисертації чинним вимогам

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що дисертаційна робота Чепурки Олега Юрійовича з теми «Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії у процесі вивчення фахових дисциплін» є завершеним і цілісним дослідженням, має вагоме наукове і прикладне значення, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023, зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами), а її автор – Чепурка Олег Юрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –
доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
природничих наук
з методиками навчання
Рівненського державного
гуманітарного університету

Н. Б. ГРИЦАЙ